

Spelen met gedrag

We worden elke dag geconfronteerd met kinderen met onaangepast speelgedrag tijdens onze lessen bewegingsonderwijs en op het plein. Bijvoorbeeld kinderen die niet meedoen of kinderen die snel boos worden. Hoe kunnen we kijken naar dit gedrag en hoe kunnen we daar mee omgaan? In dit artikel tracht ik een beeld te geven van enkele inzichten omtrent speelgedrag, zoals die gehanteerd worden in een cursus, die ik verzorg met de titel 'Spelen met gedrag'. Door: Erik Boot

Speelgedrag

Hoe uitdagend en leerzaam speel- en beweegsituaties ook zijn, de leerkracht kan zijn/haar inspanningen verloren zien gaan als de kinderen op dat moment niet de juiste vaardigheden bezitten om samen te spelen. De sociaal/emotionele vaardigheden welke kinderen toepassen om met elkaar te spelen noem ik speelgedrag.

Voor de zoveelste keer leidt het samenspelen in de les bewegingsonderwijs in groep 7 tot discussies en conflicten over de regels en het gedrag naar elkaar toe. Bijvoorbeeld in het doeljagerbalspel welke op éénderde van de zaal werd aangeboden, hoorde je veel opmerkingen als: "Ik was echt niet af" "Jij speelt nooit de bal over", "Doe eens normaal". De leerkracht greep in door het spel stil te zetten. Er volgde een donderspeech.

Begeleiding van speelgedrag

In dit geval lijkt het of de leerkracht teveel vraagt van het zelfstandig oplossen van conflicten binnen de les bewegingsonderwijs. Wij plaatsen immers zelf, als opvoeders en leerkrachten, kinderen in bepaalde situaties, waarin wij verwachten dat zij adequaat speelgedrag laten zien. Maar of kinderen het beoogde speelgedrag kunnen laten zien, hangt af van vele factoren. In dit artikel ga ik vooral in op het ontwikkelingsniveau van het speelgedrag van kinderen en op de begeleiding in die situaties door de leerkracht.

Vaak nog heftiger dan tijdens het bewegingsonderwijs, geraken

ONTWIKKELING SPEELGEDRAG

Fase 1	Veilige hechting met opvoeder (0-2 jaar). Kind ontdekt eigen mogelijkheden. De opvoeder ondersteunt affectief en geeft adequate hulp, veiligheid en uitleg.
Fase 2	Onderscheid ik en de ander (2-4 jaar). Het kind weet de vervulling van z'n behoeften beter uit te stellen en rekening te houden met z'n omgeving. Emoties bij zichzelf en anderen worden beter herkend. Er is interesse in de ander.
Fase 3	In het perspectief van de ander (4-6 jaar). Het kind leert emoties te onderscheiden van anderen los van zichzelf en anderen te begrijpen vanuit zichzelf. Het kind gaat wel uit van de eigen ervaringen om anderen te begrijpen.
Fase 4	Onderscheid tussen denken en doen (6-8 jaar). Het kind ontwikkelt meer een eigen geweten, wat wel en niet 'hoort'. Het kind kan de ander echt begrijpen in het perspectief van de ander, maar het kan nog niet diverse gezichtspunten van zichzelf en anderen tegelijkertijd hanteren.
Fase 5	Wederkerigheid in gedachten, gedrag en gevoelens met anderen (8-10 jaar). Het kind leert beter anticiperen op eigen gedrag en dat van de anderen in wisselende situaties. Het kind kan diverse gezichtspunten tegelijk hanteren. Het kind kan conflicten beter oplossen en communiceren over gevoelens.
Fase 6	Psychisch en fysiek rekening met elkaar kunnen houden (10-12 jaar). Het kind heeft respect voor de ander en heeft vaardigheden compromissen te sluiten, kritiek te geven, flexibel te zijn en zelfcontrole te behouden en te incasseren.
Fase 7	Identificatie en identiteit (12-18 jaar). De jongere komt los van zijn ouders en vormt zich steeds meer een eigen identiteit. Identificatie met leeftijdgenoten, 'ergens bijhoren' speelt een belangrijke rol. Er is veel interesse in het aangaan van relaties.

kinderen tijdens het spelen op het speelplein in sociale situaties, waarin zij zich staande moeten houden. Dat is niet altijd succesvol. Dit is bijvoorbeeld zichtbaar aan de tijd die besteed moet worden aan het uitpraten van conflicten die hebben plaatsgevonden tijdens de pauze.

Carla geeft na de pauze teleurgesteld aan dat ze niet mee heeft mogen spelen met het groepje met het lange springtouw in de pauze. Joyce, een kind uit dat groepje, geeft als reactie dat Carla toch nooit wil draaien en dat ze eigenlijk net lekker bezig waren toen Carla erbij kwam.

Ook op het speelplein zijn legio mogelijkheden om het speelaanbod en begeleiding aan te passen aan de behoefte en het niveau van het speelgedrag van kinderen. Soms zijn het praktische onmogelijkheden waardoor pogingen in die richting stranden.

In de cursus, die ik verzorg met de titel 'Spelen met gedrag', tracht ik leerkrachten en docenten handvatten te geven om speelgedrag van kinderen positief te beïnvloeden. Een van de uitgangspunten is te denken in ontwikkelingsstappen van het speelgedrag van kinderen en je eigen rol als leerkracht daarop aan te passen.

Ontwikkeling speelgedrag

Uitgangspunt voor een indeling in speelgedrag is de sociaal/emotionele ontwikkeling. Hierboven staat in steekwoorden hoe deze ontwikkeling in fasen normaal gesproken verloopt.

Essentieel is dat speelgedrag van kinderen niet 'zomaar' aanwezig is op een bepaalde leeftijd. Sommige kinderen hebben nog niet de vaardigheden, die ze op grond van hun kalenderleeftijd zouden moeten hebben.

Op grond van deze ontwikkeling heb ik een kleuren-model ontwikkeld, waardoor *methodisch werken met speelgedrag* mogelijk

wordt. Dit biedt mogelijkheden om af te stemmen op het ontwikkelingsniveau van kinderen en op dit speelgedrag succeservaringen te boeken.

Ik kan het!